

23.1.2014

Asianumero 2013-00795
Asia Lausunto seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelmasta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle

Yleisiä huomioita

Ajatellen erityisesti lapsia ja nuoria ja heidän parissaan toteutuvaa seksuaalikasvatusta tarvitaan monipuolisia työvälineitä ja eri toimijoiden yhdensuuntaisia viestejä. Ohjelmassa katsotaan (s. 24), että "Seksuaali- ja lisääntymisterveysopetuksessa vaikutetaan tietoihin, taitoihin ja asenteisiin. Opetus on dialogista ja oppijoilla on mahdollisuus keskustella opettajan kanssa sekä tarkentaa opetusta omilla lisäkysymyksillään." Jotta tietojen ja taitojen ohella voidaan vaikuttaa myös asenteisiin, tarvitaan kasvatustyössä myös muita kuin tiedollisia materiaaleja. Tällaisia materiaaleja ei ohjelmassa riittävästi nosteta esiin. "Oikeasta" ja hyödyllisestä tiedosta ei välttämättä seuraa oikeaa ja vastuullista toimintaa.

Erityisesti nuorten kohdalla on tavallista, että oma ja ryhmän toiminta on ristiriidassa omaksutun tiedon kanssa, esim. nuorten juhlintakulttuuri viikonloppuisin voi johtaa tilanteisiin, joissa toimitaan riskialttiilla tavalla. Kirkkohallitus katsoo, että arvoihin ja ihmiskuvaan liittyvä pohdinta ja vertaisryhmätyöskentely voi luoda nuoren elämään sellaisia merkitysrakenteita, jotka vaikuttavat laajemmin kuin tiedollisella tasolla. Hyvä seksuaalikasvatus on ihmiseksi kasvattamista. Ihminen on ruumiin, sielun ja hengen kokonaisuus ja hyvinvointi näiden osa-alueiden tasapainoa. Siksi ko. ohjelmassa voitaisiin selkeämmin painottaa ihmiskuvallisen pohdinnan tärkeyttä osana hyvää ja vaikuttavaa (seksuaali) kasvatusta.

Yksityiskohtia ja täydennysehdotuksia

s. 29-30 on esitetty, että nuorten parissa työskentelevien aikuisten tehtävänä on pohtia omaa seksuaalisuuttaan, arvojaan ja ihmiskäsitystään. Siinä kehoitetaan myös asettamaan nuorille rajoja ja ohjaamaan nuoria ottamaan vastuuta omista valinnoistaan. Tässä yhteydessä voisi selvemminkin mainita omaksi tavoitteekseen sen, että "nuoret oppisivat näkemään kanssaihmiset päämäärinä sinänsä, oman elämänsä subjekteina, joita ei koskaan saisi alistaa omien tavoitteiden objekteiksi missään asioissa".

Nuorten seksuaalikasvatuksessa painottuu tiedollinen oppiminen (s. 29). Seksuaalikasvatuksessa tulisi soveltaa erilaisia pedagogisia lähestymistapoja ja ottaa huomioon lapset ja nuoret erilaisina oppijoina ja heidän yksilölliset oppimisvalmiudet. Seksuaalikasvatuksen pedagoginen kehittäminen tulee toteuttaa tiiviinä yhteistyönä opetushenkilökunnan ja terveydenhuollon kanssa.

Koulujen ja oppilaitoksen seksuaalikasvatuksesta tulee vastata terveydenhuollon ammattilaisten lisäksi opetushenkilökunta. On tärkeää, että opetushenkilökunta saa seksuaalikasvatuksen toteuttamiseen tarvittavan osaamisen ja asiantuntijuuden.

s. 35-36: Ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon uudistamisprosessissa on huolehdittava siitä, että ammattikorkeakouluopiskelijat ja yliopisto-opiskelijat saavat yhdenvertaiset ja kattavat seksuaaliterveyspalvelut. Opiskelun ja perheenperustamisen toimivampaa yhteensovittamista tulee vahvistaa. Erityisesti on syytä kiinnittää huomiota siihen, kuinka vahvistetaan nais- ja miesopiskelijoiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia opiskelun, työn ja perheen yhteensovittamiseen.

Luvussa 4.2.2 (Nuoret aikuiset) ehdotetaan lisäämään neuvontaa ihmissuhde- ja parisuhdetaidoissa. Tämä on erityisen tärkeä päämäärä, joka tulisi lisätä tavoitteisiin myös nuorten kohdalla.

Luvussa 4.2.3 (Aikuiset) mainitaan aluksi, että aikuisten seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämiseksi parisuhteiden tukeminen on keskeistä. Todetaan, että seksuaalisen hyvinvoinnin kannalta nähdynsi tuleminen ja intiimi parisuhteessa ovat tärkeitä. Toimenpiteiden kohdalla ei kuitenkaan ole mainintaa panostamisesta tähän. Ehdotamme toimenpiteisiin (s. 38) lisättäväksi panostamisen parisuhdetaitoihin parisuhdekurssien ja esim. netti-neuvonnan kautta.

Luvussa 4.2.4 (Ikääntyneet) ehdotetaan toimenpiteeksi, että mahdollistetaan laitoksissa asuville intiimi yksityisyys ja parisuhteen jatkuminen. Toimenpiteen tulisi olla velvoittava. Raskausajan hoitoon esitetyt toimenpiteet (s. 63 - 64) ovat kaikki perusteltuja ja oikean suuntaisia. Koska varsinkin ensimmäisen lapsen syntymä tuo usein haasteita parisuhteelle ehdotamme, että toimenpiteisiin lisätään kohta: "Lisätään parisuhdepalvelujen saatavuutta ensimmäistä lastaan odottaville". (Lisätään parisuhdepalvelujen saatavuutta raskausaikana.)

Synnytyksen jälkeisen masennuksen hoidon yhteydessä (s. 74) ehdotetaan toimenpiteeksi, että sen tunnistamisesta ja hoidosta laaditaan kansallinen hoitosuositus. Koska masennuksen hoidossa pariterapian avulla on saatu hyviä tuloksia, ja koska toisen puolison masennus on aina haaste parisuhteelle, ehdotamme että hoitosuositusta laadittaessa "otetaan huomioon myös pariterapeuttisen hoidon tarpeen arviointi".

s. 115 kohta 8. "Selvitetään poikien ei-lääketieteellisten ympärileikkausten tilanne, mahdolliset vaihtoehdot ja säätelyn tarve Suomessa lapsenoikeuksien ja asian kulttuurisensitiivisyyttä kunnioittaen"

- lisäys: edistetään vuorovaikutusta uskonnollisten yhteisöjen ja viranomaistoimijoiden välillä

s. 118 tavoitteet väkivallattomuuteen kasvattamisen toimenpiteissä mainitaan rippikoulu. Tekstin sujuvampi ja kohdennetumpi muoto olisi: "Samoja teemoja käsitellään myös kunnallisessa nuorisotyössä sekä evankelis-luterilaisen kirkon rippikoulussa ja isostoiminnassa." Kirkkohallitus esittää kappaleen 17 (Työnjaon, yhteistyön ja koordinoinnin kehittäminen) kohdan Suomen evankelisluterilainen kirkko (s. 163) muotoilemista seuraavasti: "Kirkon kasvatuksen lähtökohtana on kokonaisvaltainen ihmiskäsitys, jonka mukaan ihminen on psykofyysis-sosiaalinen kokonaisuus. Hän on samanaikaisesti henkinen, hengellinen, ruumiillinen, seksuaalinen, älyllinen, emotionaalinen, sosiaalinen, biologinen, aistillinen ja paljon muuta. Kaikki ihmisen ulottuvuudet ovat Jumalan luomia ja suunniteltavia – siksi arvokkaita. On perusteltua ja tarpeen, että koko ihminen otetaan huomioon myös kirkon kasvatustyössä/kasvatuksessa.

Kirkon kasvatuksessa pyritään sukupuolisensitiiviseen työtoteeseen. Tällä tarkoitetaan tyttöjen ja poikien erilaisuuden ja erityistarpeiden tunnistamista ilman, että sukupuoliin liittyviä eroja asetetaan arvojärjestykseen – ja samalla jättäen yksilöllisyydelle tilaa. Lasta ja nuorta tuetaan tunnistamaan omaa syvyyttään, henkisyttään/hengellisyyttään ja pyhyttään; myös kehonsa ja fyysisyytensä syvyyttä ja arvoa.

Suomen evankelisluterilaisen kirkon (www.evl.fi) toiminnoista seksuaali- ja lisääntymisterveyteen painottuvat rippikoulutyö ja isostoiminta. Oman seksuaalisen identiteetin löytäminen, suhde omaan ja toisen seksuaalisuuteen ja suhde toiseen sukupuoleen ovat rippikoulussa opetussuunnitelmatasoisesti käsiteltäviä asioita. Isostoimintaan on tuotettu seksuaalisuuteen, ruumiillisuuteen ja sukupuolisuuteen keskittyvää materiaalia.

Seksuaali- ja lisääntymisterveyden kysymyksiä käsitellään myös perheasian neuvottelukusten perheneuvonnassa ja perhetyössä. Kirkon perheneuvontatyö keskittyy auttamaan ihmisiä parisuhteen ja perheen ongelmissa ja kriisitilanteissa. Kirkon perheneuvonnan palveluksessa on 165 perheneuvojaa, jotka työskentelevät 41 perheasiain neuvottelukeskuksessa. Yleisimpiä syitä hakeutua kirkon perheneuvonnan asiakkaaksi ovat vuorovaikutusongelmat ja erokysymykset. Kirkon perheneuvojilla on erikoistumiskoulutus, joka vastaa Valviran vuonna 2006 psykoterapiakoulutukselle asettamia vaatimuksia. Valtakunnallisessa Parisuhteen palikat -hankkeessa (www.parisuhteenpalikat.fi) tuetaan parisuhdetaitojen kehittymistä ja koulutetaan työntekijöitä. Parisuhdetaitojen ohella keskitytään myös vanhemmuuden kysymyksiin. Uutena sisältönä on kehitetty Seurustelun palikat-materiaali.

Kirkko toimii yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Noin 60 seurakuntien oppilaitostyöntekijää toimii päätoimisesti toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. Kirkon oppilaitosyhteistyön lähtökohtana on tukea kokonaisvaltaisesti opiskelijan hyvinvointia, johon sisältyvät myös ihmissuhdeasiat ja seksuaalisuus. Seurakuntien oppilaitostyöntekijät ovat osa opiskeluhuollon kokonaisuutta ja vastaavat useissa oppilaitoksissa mm. parisuhdekursseista ja näin ollen kohtaavat seksuaalisuuteen liittyviä kysymyksiä.

Monilla paikkakunnilla seurakunnat ovat mukana neuvoloiden järjestämässä perhevalmennuksessa ja yhteys jatkuu vanhempien ja perheen kanssa usein myös lapsen syntymän jälkeen esim. ensivauvakerhoissa, perhekerhoissa, kasteeseen liittyvissä tapaamisissa jne.”

Kansliapäällikkö Jukka Keskitalo

Kirkkoneuvos Pekka Huokuna